

KRISZTUS BARÁTSÁGA. AQUINÓI SZENT TAMÁS TEOLÓGIAI MÓDSZERÉRŐL

Aquinói Szent Tamást gyakran még ma is úgy tartják elsősorban számon, mint keresztény filozófust. A 19-20. századi neotomizmus és neoskolasztika valóban Tamás realista metafizikáját tartotta a leglényegesebbnek a munkásságából. Az elmúlt három évtized Tamás-renaisszánsza kutatóinak köszönhetően azonban ma sokkal árnyaltabb képünk van arról a teológiai kontextusról, amelyben Tamás alkotott, és sajátos teológiai módszeréről is. Így világosabb, hogy Tamás elsősorban teológus, akit Isten igazságát keresi.

Az előadás a fenti Tamás-kutatásból ösztönzést kapva, röviden ismertette a 20-21. századi Tamás-recepció egyes kiemelkedő mozzanatait. Ezután pedig arra kereste a választ, hogyan lehet rátalálni a tamási teológia egyes központi gondolataira.

Az egyik ezek közül a barátság eszméje: Szent Tamás – más ókori szerzők mellett – főként Arisztotelész Nikomakhoszi Etikájának 8-9-ik könyvére támaszkodik, amikor meghatározza, mi a barátság: közlésen, kommunikáción alapuló kölcsönös jóakarattal. Ennek segítségével pedig képes rámutatni az üdvtörténet egyes eseményeinek belső összefüggéseire.

Már a teremtés az isteni jószág közlése, de ennek a közlésnek egy újabb szintjeként láthatjuk az ember kegyelmi rendbe való felemelését is, amikor Isten saját boldogságát osztja meg az emberrel. Az ebben való teremtett részvétel nem más, mint a szeretet, *caritas* teológiai erénye. Végül az isteni boldogságban való emberi részvétel a színelátásban teljesedik majd be.

Tamás elsőként a keresztény teológusok közül, ezt a szeretetet barátsággént határozta meg. Amint a *Summa theologiae* II.II.q.23.a.1.-ben írja:

„Mivel tehát embernek az Isten felé valamiféle közlése/kommunikációja van, amennyiben Isten közli velünk saját boldogságát, szükséges, hogy erre a közlésre valamiféle barátság alapuljon. Erről a közlésről mondja 1Kor 1,9, Hűséges az Isten, aki által meghívást kaptatok Fiának közösségébe. Az erre a közlésre alapozott szeretet a caritas. Ezért nyilvánvaló, hogy a szeretet az embernek valamiféle barátsága Istennel.”

Jó példa ez arra is, Tamás hogyan használja fel az arisztotelészi filozófiát. Tamás nem egyszerűen „megkeresztelte” Arisztotelészt; nem azért merít belőle, mert Arisztotelész filozófiája a 13. században modern volt, hanem azért, mert látta, az arisztotelészi filozófia sok tekintetben alkalmas arra, hogy a keresztény hit igazságát megvilágítsa.

A szeretetnek barátsággént való definiálásával ugyanis Tamás a kinyilatkoztatás fényében valami olyanra világít rá, amelyet Arisztotelész nem tartott elképzelhetőnek. Szerinte istenek és emberek között a barátság lehetetlen, a köztük lévő leküzdhetetlen távolság miatt. Tamás azonban rámutat, hogy a megtestesülés és az ember kegyelmi felemelése révén éppen ez a távolságot és egyenlőtlenséget számolja fel Isten.

Az előadás további része azt vizsgálta, a megtestesült Fiúnak milyen szerepe van Isten és ember barátságában: a megtestesülésen túl, a megváltásban, az Eucharisztiaiban és az ember erkölcsi életében is a barátság fogalma segít megvilágítani ezen igazságok belső tartalmát: Krisztus elégtétele beszámítódik nekünk, az ő barátainak; az emberrel való barátságból következik, hogy testi jelenlététől e földi életben sem foszt meg; végül, mivel a barátok akarata egy, ezért Isten parancsainak teljesítése a keresztény ember számára már nem külső kényszer, hanem kvázi második természete lesz.

Így a szeretet, mint barátság gondolata képes fényt vetni a hit teljes titkára: nem csak a dogmatikát, hanem a morálist is magában foglalva, aminek az egyben látása a lehető legtermészetesebb volt Tamás számára.